

Broager Kirke

Begrundelsen lyder bl.a.: *Broager kirke er en af Sønderjyllands mest markante kirker med sin dominerende beliggenhed, sin romanske teglstenskerne, sit vældige, middelalderlige tårn, der toppes af et højt dobbeltspir, samt sine to ligeledes middelalderlige korsarmskapeller. Dens klokkehus er landets største af sin art, og dens inventar tæller fornemme stykker som den anselige og ganske unikke altertavle i akantusbarok fra 1717, en dørløj fra 1786 og de to stykker, der ønskes restaureret, ikke mindst den mægtige, dygtugt skårne figur af Sankt Georg og Dragen, der er placeret i nordkapellet, midt i en kalkmalet udsmykning med motiver fra Sankt Georgs liv. En besigtigelse ved Nationalmuseets konserveringsfaglige kirkekonsulent, dateret 29. december 2014, viser, at figuren af Sankt Georg og Dragen har et aktuelt behov for at blive behandlet mod borebilleangreb, samt at pengeblokken, der på grund af sin alder er yderst bevaringsværdig og af stor kulturhistorisk betydning for kirken, som nævnt er skadet efter at have været fjernet fra kirken. Det er endelig bemærket, at dørløjen i kirkens østdør fra ca. 1786 har spredte rådskeer og derfor også kunne trænge til en istandsættelse, mens resten af inventaret er i fin stand.*

Broager kirke har en indlysende regional og derved også national betydning, mens figuren af Sankt Georg og Dragon er yderst usædvanlig. På Nationalmuseet findes et lignende værk, udført omkring 1520 til en kirke i Husum i Sydslesvig, som blev revet ned i 1807. Men at en figur af denne type fortsat står på den oprindelige plads i den kirke og endog det kapel, hvortil den er skabt, er uden lige. Ansøgningen gælder således et værk af enestående national betydning med et stort behov for den påtænkte restaurering og må herudfra betegnes som absolut støtteværdig.

Havnelev kirke

Begrundelsen lyder bl.a.: *Havnelev kirke ligger ikke særlig højt, men blandt andet takket være en række frivillige omgivelsesfredninger kan den ikke desto mindre ses ganske langvejs fra. Udefra set er den stærkt præget af, at dens oprindelige tårn i 1880 styrtede sammen og at der ved den efterfølgende restaurering blev tilføjet et mere strømlinet tårn og våbenhus, ligesom resten af kirken undergik en gennemgribende istandsættelse. Det sengotiske, både omhyggeligt og dekorativt bæltmurede sakristi er således den eneste bygningsdel, der ikke er skalmuret og forsynet med nye vinduer. I det indre står kirken med flere fine inventarstande fra især 15-1600-tallet, blandt andet et alterbordspanel fra 1552 og en altertavle fra 1630'erne med de oprindelige malerier bevarede. Kirkens rumklima er dårligt, og en besigtigelse af dens historiske inventar ved Nationalmuseets konserveringsfaglige kirke-konsulent, dateret 30. maj 2012, viser, at altertavlen har et stort og aktuelt behov for konservering, og at flere af de øvrige inventarstykker ligeledes kunne trænge til en istandsættelse. Menighedsrådet oplyser, at det foreløbig, men uden held, har ansøgt om støtte hos elleve fonde. Det ønskede arbejde må således konstateres stærkt tiltrængt. For dets betydning gælder, at Havnelev kirke er af regional værdi og at der altså er tale om en ansøgning vedrørende et arbejde, som er udsprunget af et stort behov og som gælder genstande af enestående lokal betydning. Den må betragtes som absolut støtteværdig.*

Ore kirke

Begrundelsen lyder bl.a.: *Den romanske Ore kirke er i gotisk tid ombygget til et langhus og har til dels bevaret sine egetræstagværker fra denne tid, nemlig over koret et intakt 1400-tals tagværk med store, krumme skrånede, og over skibet et, der stammer fra to forskellige perioder, men som ligeledes er middelalderligt og ligeledes velbevaret. Taget er lagt i tegl, men efter flere stormskader står det meget ødelagt, ligesom tagværkerne præges af råd, borebilleangreb og lignende. Fornyelsen af tagbelægningen er derfor ret nødvendig, og det samme gælder den tilhørende reparation af tagværkerne, som i henhold til det foreliggende forslag skal foretages på den nænsomst mulige måde med en stærk begrænset udskiftning og brug af midler mod råd og borebiller med videre. I projektet indgår en etablering af et undertag. Dette tiltag er normalt ikke velset i kirker med middelalderlige tagværker, men vil i det aktuelle tilfælde kunne accepteres, idet hvælvingernes form gør en understrykning uhyre vanskelig.*

Det må lige som sidste år bemærkes, at der ikke er taget stilling til en eventuel opsætning af tagrender og at denne del af det foreliggende projekt følgelig ikke er stiftsgodkendt. Hvis Ore kirke får del i den pulje, der er afsat til kirkestandsættelsesordningen 2016, kan pengene af samme grund ikke gå til tagrender. Her er altså et enkelt, vigtigt forbehold, som dog ikke skal overskygge det ønskede arbejde – tagomlægningens – generelle betydning.

Skønt middelalderlige tagværker er bevaret i en del kirker, er det således sjældent, at de ses så helstøbt som i Ore. Ansøgningen gælder derfor et værk af enestående lokal betydning med et stort behov for den påtænkte restaurering. Da det ønskede arbejde endvidere er både gennemtænkt og -projekteret, må det betragtes som absolut støtteværdigt.

Rise kirke

begrundelsen lyder bl.a.: *Rise kirke er en stor og imponerende kirkebygning med et spir, der er synligt viden om. Dens kirkegård er et imponerende anlæg, som i høj grad synes at have bevaret sin oprindelige, omtrent cirkulære form, og som hegnes af en høj og usædvanligt smukt udført kampestensmur brudt af dels en portal, dels en fin middelalderlig, overdækket låge. I muren indgår endvidere en velbevaret, ligeledes middelalderlig kirkelade. Der er således tale om et sjældent fornemt eksempel på, hvordan en kirkegårdsindhegning kunne fremstå i årene omkring reformationen.*

Uagtet at det aktuelle murforløb måske ikke er umisteligt, er det overordentligt bevaringsværdigt. Rise kirke har en betydelig regional værdi, og kirkegårds-muren præger dens umiddelbare fremtræden på en måde, der tildeler den en væsentlig rolle i landsbyens kulturmiljø. Det må således konkluderes, at den aktuelle ansøgning gælder et både nødvendigt og betydningsfuldt arbejde af en så central betydning, at den må betegnes som absolut støtteværdigt.

Vesterø kirke:

Begrundelsen lyder bl.a.: *Vesterø kirke har senromansk kor og skib, sengotisk tårn og et våbenhus fra 1885. Skibet har bjælkeloft, men koret er overhvælvet og dekoreret med en enestående kalkmaleriudsmykning udført af det såkaldte Sæbyværksted i perioden 1500-1536, men yderste usædvanligt også for dette værk-*

sted med De hellige Tre Konger dels samlet i tilbedelsen af barnet, dels hver for sig, rejsende med deres følge på vej mod stjernen over Bethlehem. Ifølge forundersøgelsen af malerierne er disse for det første umiddelbart behandlingskrævende, hovedsageligt på grund af de alvorlige saltudfældninger, der dog er begrænset til flige og buer. Dertil kommer, at de fremstår stærkt misfarvede pga. tidligere restaurerings forsøg med tonekalk etc. Det er undersøgelsens konklusion, at projektets sluttelige anbefaling for en fremtidig behandling har højeste prioritet, dvs. at der skal iværksættes en bevaringsindsats indenfor en meget kort tidshorizont, såfremt der ikke skal ske tab af malerier med betydelig kunst- og kulturhistorisk værdi, og det tilføjes, at der partielt allerede er sket uoprettelige tab. Vesterø kirke har en oplagt regional værdi, og den unikke Helligtrekongersudsmykning må ubetinget tillægges en også national værdi. Maleriernes genrestaurering er stærkt nødvendig, og med gennemførelsen af det ønskede projekt er der således tale om et arbejde, der fortjener at blive støttet.

Ørbæk kirke

Begrundelsen lyder bl.a.: *Ørbæk kirke er en markant og frit beliggende, egnstypisk hvidkalket kirke med romansk skib og gotisk tårn, langhuskor og sakristi. Dens indre udmærker sig især ved sine kalkmalerier, men rummer også flere fine inventargenstande, blandt andet den helt enestående, usædvanligt opbyggede altertavle, en række veludførte figurer fra en sengotisk altertavle, en prædikestol og flere stole fra renæssancen og det nævnte Knud Olsen-orgel. Kalkmalerierne er et af de bedst kendte værker af den såkaldte Træskomaler; et værksted, der typisk placerer en primitiv træsko et sted i udsmykningen, men som er blevet så berømt for sin naive, karikaturagtige stil, at der er skrevet hele bøger herom. I de rapporter vedrørende kirkens kalkede flader og dens inventar, som er indhentet forud for projekteringen af den forestående restaurering, oplyses, at det hele er i en rimelig bevaringstilstand, men at det er smudset og skæmmet, for inventarets vedkommende blandt andet af nyere fernis etc. Den ønskede istandsættelse er således ikke bydende nødvendig, men vil uden tvivl gøre Ørbæk kirke endnu mere tiltalende, ligesom den vil rette op på det forhold, at der ved de tidligere fremdragelser af de gådefulde kalkmalerier blev sorteret i, hvad der skulle gemmes, og foretaget en omgående tildækning af et af de mest interessante, men også mest anstødelige motiver: "Heksen og Djævelen". Ørbæk kirke har en stor regional værdi og er takket være sine kalkmalerier også kendt i en national sammenhæng. Ansøgningen om kirkens restaurering og fremdragelsen af Træskomalerens hidtil forkastede billede gælder følgelig genstande af en så central betydning, at den må betegnes som absolut støtteværdig.*